

บทวิจารณ์หนังสือ : Textsorten im Deutschen

สุพัชชา เจนณะสมบัติ

Fandrych, Christian; & Thurmair, Maria. (2010). **Textsorten im Deutschen : Linguistische Analysen aus Sprachdidaktischer Sicht**. Tübingen: Stauffenburg.

ในการเรียนการสอนภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาแม่ หรือภาษาต่างประเทศก็ตาม ตัวบท (Text) นับว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ โครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษา ตลอดจนการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามประเภทของตัวบท (Textsorten) และ สถานการณ์ในการสื่อสาร (Kommunikationssituation) ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ในการสื่อสาร Fandrych และ Thurmair ตระหนักถึงความสำคัญในข้อนี้ดี จึงได้รวบรวมประเภทของตัวบทต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของสังคมเยอรมันปัจจุบันเป็นหนังสือจำนวน 379 หน้า โดยใช้ชื่อว่า “Textsorten im Deutschen” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ตัวบทประเภทต่างๆ ในภาษาเยอรมัน”

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือส่วนที่ 1 แนวคิดสำคัญในการวิจัยประเภทตัวบท : ผู้เขียนได้นำตัวบท 20 ประเภทมาวิเคราะห์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพิเศษทางไวยากรณ์และการใช้ภาษาของตัวบทประเภทต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาเยอรมัน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และรู้วิธีการนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการผลิตตัวบทในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึงความหมายของคำว่า ตัวบท (Text) และปัจจัยในการวิเคราะห์ตัวบทประเภทต่างๆซึ่งต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในการสื่อสาร (Kommunikationssituation) หน้าที่ของตัวบท (Textfunktion) โครงสร้างทางด้านเนื้อหาของตัวบท (thematisch-strukturelle Ebene) และโครงสร้างทางไวยากรณ์ของตัวบท (formal-grammatische Ebene)

ส่วนที่ 2 ประกอบไปด้วยการนำตัวบทแต่ละประเภทมาวิเคราะห์ ซึ่งมีตัวบทรวมทั้งสิ้น 20 ประเภทดังนี้

1. การแนะนำตัว (Vorstellungstexte)

การเขียนแนะนำตัวในการสมัครงาน สมัครเรียน และสมัครทุน เป็นการเขียนโดยเน้นการใช้สรรพนามที่แตกต่างกัน คือ สรรพนามบุรุษที่ 1 และ สรรพนามบุรุษที่ 3 ซึ่งทำให้ตัวบทมีความหมายเชิงสื่อสารต่างกัน กล่าว

คือการใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 จะทำให้ผู้เขียนกล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของตนได้มากกว่าโดยไม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นการเยินยอตนเองจนมากเกินไป

2. การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว (Reiseführer)

หนังสือแนะนำเที่ยวและแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เน้นการใช้พรรณนาโวหารและคำคุณศัพท์ต่างๆที่ทำให้เห็นภาพ รวมถึงการกล่าวเกินจริง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม

3. การอธิบายผลงานทางศิลปะ (Audioguides).

ตัวบทประเภทนี้จะเป็นตัวบทที่ใช้ฟัง พบตามพิพิธภัณฑ์ภาพเขียนและการแสดงผลงานทางศิลปะต่างๆ ภาษาที่ใช้เน้นการบรรยาย และมีการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศิลปิน รวมถึงลักษณะพื้นฐานทางสังคม ที่มีผลต่องานของศิลปินนั้นๆ

4. สารานุกรม (Lexikon)

ตัวบทประเภทนี้ประกอบไปด้วยตัวบทสั้นๆ หลายตัวบท ซึ่งไม่มีความต่อเนื่องกัน แต่ละบทเน้นการให้ความรู้เฉพาะเรื่องนั้นๆ ภาษาที่ใช้มักเป็นศัพท์ทางวิชาการ

5. จดหมายแสดงความเห็นจากผู้อ่านที่บ้าน (Leserbriefe)

เป็นการเขียนแสดงความคิดเห็นต่อข้อเขียนในสิ่งสิ่งพิมพ์ต่างๆ ส่วนใหญ่มักแสดงความไม่เห็นด้วย และพยายามหาเหตุผลมาสนับสนุนข้อโต้แย้งของตนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม ภาษาที่ใช้เป็นลักษณะอภิปรายโวหาร

6. การอภิปรายโต้ตอบทางอินเทอร์เน็ต (Diskussionforen)

เป็นตัวบทที่เกิดขึ้นจากการสนทนาโดยผ่านการเขียนมีการนำเสนอประเด็นโต้แย้ง ตัวบทประเภทนี้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากตัวบทงานเขียนทั่วไป คือ มีการใช้ภาษาพูดในการเขียน และสัญลักษณ์ในการแสดงอารมณ์ต่างๆ อีกทั้งการสื่อสารและการรับสารเกิดขึ้นในเวลาที่เหมาะสมพร้อมๆกัน

7. การเขียนประเมินผลการเรียน (Studienbewertung)

เป็นตัวบทในวงวิชาการ ภาษาที่ใช้กระชับ และมีการใช้คำคุณศัพท์แสดงปริมาณและคุณภาพ เช่น ดี ไม่ดี มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

8. การพยากรณ์อากาศ (Wetterberichte)

เป็นตัวบทที่สื่อสารผ่านการพูดและการเขียน มักมีการกล่าวถึงเหตุการณ์ในอดีต (เมื่อวานนี้) เพื่อให้เห็นพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (วันนี้) และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (พรุ่งนี้) ภาษาที่ใช้เป็นคำศัพท์เกี่ยวกับอากาศ และมีการใช้คำคุณศัพท์แสดงการคาดคะเน รวมถึงคำวิเศษณ์ที่ใช้บอกเวลาและสถานที่

9. การพยากรณ์ชะตาชีวิต (Horoskope)

เป็นตัวบทที่ประกอบไปด้วยตัวบทสั้นๆ 12 ตัวบท โดยแต่ละตัวบทจะมีช่วงเวลาและสัญลักษณ์ทางดวงดาวในแต่ละตัวบทจะเริ่มด้วยการกล่าวถึงเหตุการณ์ในอดีต เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อถือ จากนั้นจะกล่าวถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และแนะนำวิธีการแก้ไขปัญหานั้นๆ ภาษาที่ใช้มักเป็นคำวิเศษณ์ที่แสดงความเป็นไปได้เพียงบางส่วน เช่น “บางที” “อาจจะ” ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องทำให้ตัวบทขาดความน่าเชื่อถือ เมื่อความจริงไม่ตรงกับคำทำนาย

10. คู่มือการใช้งาน (Bedienungsanleitungen)

ตัวบทประเภทนี้จะมากับเครื่องมือหรือเครื่องใช้ มักมีการเรียบเรียงเป็นข้อๆ หรือเป็นขั้นตอน โดยมีรูปประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจน มักไม่มีการใช้สรรพนามแทนคำนามของเครื่องมือ เครื่องใช้เหล่านี้ แต่จะใช้วิธีเรียกชื่อของเครื่องใช้โดยตรงทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด

11. กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ (Ordnungen)

ตัวบทเหล่านี้มักพบในสถานที่ราชการ ที่พักอาศัยรวม และสถานที่สาธารณะต่างๆ ภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาทางการ คำศัพท์บางคำเข้าใจยาก มีการสร้างระยะห่างของผู้รับและผู้ส่งสารโดยใช้โครงสร้างกรรมวาจก (Passivform)

12. แบบสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพ (Arstfragebogen)

เป็นแบบสัมภาษณ์ตามสถานพยาบาลต่างๆ เพื่อซักประวัติผู้ป่วยก่อนที่จะทำการรักษา บทความเป็นลักษณะคำถามและคำตอบ คำถามบางคำถามเข้าถึงความเป็นส่วนตัวมากเช่น การมีเพศสัมพันธ์ หรือการใช้ยาเสพติด

13. การต่อว่า ร้องทุกข์ (Beschwerden)

ตัวบทประเภทนี้มักประกอบด้วย การเล่าถึงปัญหา ความทุกข์และความลำบากของผู้เขียน และการเรียกร้องการรับผิดชอบในการแก้ปัญหานั้นๆ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่แสดงอารมณ์ของผู้เขียน คำคุณศัพท์ที่ใช้มักเป็นเชิงลบ รวมถึงมีการใช้กริยาที่แสดงให้เห็นถึง “การชู้” หากผู้รับสารไม่กระทำตามข้อเรียกร้อง

14. โฆษณา (Anzeigen)

มีการนำเสนอข้อดีต่างๆ ของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ โดยมีการใช้คำคุณศัพท์ การใช้ภาษาแสดงเหตุผล รวมถึงการใช้ภาษาเกินจริงเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านคล้อยตาม

15. การให้คำปรึกษาแนะนำ (Beratungstexte)

ตัวบทประเภทนี้มักปรากฏอยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์ เป็น “คำตอบ” ของคำถามจากผู้อ่านทางบ้านที่เขียนมาเล่าปัญหาเพื่อขอคำแนะนำ ภาษาที่ใช้มักเป็นคำพูดชมเชยเพื่อสร้างกำลังใจให้เจ้าของจดหมาย ให้กำลังใจและให้คำแนะนำ

16. การจดบันทึกประจำวัน (Tagebücher)

เป็นบันทึกส่วนตัว เพื่อบันทึกเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ความคิดและความรู้สึกต่างๆ หรือเพื่อเตือนความจำ ภาษาที่ใช้มักเป็นภาษาพูด แสดงอารมณ์และแสดงความคิด บางครั้งมีการผสมผสานกับตัวบทประเภทอื่น เช่น มีการจดบันทึกกลอน หรือ สูตรอาหาร

17. การสนทนาทางอินเทอร์เน็ต (Chats)

เป็นการพูดคุยเรื่องต่างๆ ไปโดยผ่านภาษาเขียน ภาษาที่ใช้มักเป็นภาษาพูด และมีการละความ (Elipse) การรับและส่งสารเกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน

18. การเขียนแสดงความเสียใจเนื่องในโอกาสการเสียชีวิต (Kondolenztexte)

เป็นการเขียนบัตรเพื่อแสดงความเสียใจถึงญาติ พี่น้องของผู้เสียชีวิต ตัวบทประเภทนี้มักเริ่มต้นด้วยการชื่นชมคุณงามความดีของผู้ที่เสียชีวิต และการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิต

19. การเขียนแสดงความดีใจเนื่องในโอกาสวันเกิด (Glückwunschttexte)

เป็นการเขียนอวยพรวันเกิดโดยปกติ ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้ บริษัทและห้างร้านต่างๆ มักส่งบัตรอวยพรวันเกิดให้ลูกค้าด้วย ทั้งนี้เพื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์ของตนเอง

20. คำคมต่างๆ (Sprachenspielerische Kurzformen)

เป็นข้อความสั้นๆ ที่มักปรากฏอยู่ตาม ผนัง กำแพง และ สติ๊กเกอร์ติดตามท้ายรถ มีการใช้ภาษากระชับ ตลก หรือแฝงแง่คิดบางประการเพื่อเรียกร้องให้ผู้อ่านคิดตามหรือคล้อยตาม

ส่วนที่ 3 ประกอบไปด้วย แนวความคิดและมุมมองในการนำประเภทของตัวบทมาใช้ในการเรียนการสอน ภาษาเยอรมัน

“Textsorten im Deutschen” นับว่าเป็นหนังสือภาษาเยอรมันเล่มแรกที่มีการรวบรวมประเภทของตัวบทที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะตัวบทสมัยใหม่ เช่นตัวบทที่ปรากฏอยู่ทางอินเทอร์เน็ต และนำมาศึกษาโดยใช้กระบวนการภาษาศาสตร์ตัวบท (Textlinguistik) กล่าวคือ ในการวิเคราะห์ตัวบทแต่ละประเภท Frandrych และ Thurmair จะคำนึงถึงแง่มุม 4 ประการดังนี้คือ

1. สถานการณ์ในการสื่อสาร (Kommunikationssituation)
2. หน้าที่ของตัวบท (Textfunktion)
3. โครงสร้างของตัวบท (Textstruktur)
4. ลักษณะพิเศษของการใช้ภาษาในตัวบทแต่ละประเภท (spezifische Sprachmittel)

ลักษณะเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ การวิเคราะห์ตัวบทตาม 4 ประเด็นดังกล่าวซึ่งทำให้เห็นลักษณะโครงสร้างของตัวบทที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมสำนวนการใช้ภาษาในตัวบทแต่ละประเภท อีกทั้งยังมีการเน้นกลยุทธ์ต่างๆ ในการใช้ภาษาเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ในการสื่อสารง่ายขึ้น นอกจากนี้ Frandrych และ Thurmair ยังแสดงให้เห็นว่า ไวยากรณ์ทางภาษาไม่ได้มีความหมายเพียงเป็นแบบแผนในการแต่งประโยคให้ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังมี ความหมายในแง่การสื่อสารอีกด้วย กล่าวคือ ช่วยให้ผู้ใช้เขียนสื่อสารผ่านตัวบทได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ และสอดคล้องกับเจตนาอารมณ์ในการสื่อสาร เช่น ในการใช้รูปกรรมาจก (Passivform) แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนต้องการกล่าวถึงการกระทำบางอย่างในลักษณะทั่วไป หรือต้องการนำเสนอข้อมูลบางประการที่ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ความจริงแน่ชัด หรือในการใช้คำคุณศัพท์ที่แสดงการคาดคะเน (epistemische Adverbien) เช่น “บางที” “อาจจะ” แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการกันตัวเองออกจากความผิดพลาดของข้อมูลที่อาจจะเกิดขึ้นได้

“Textsorten im Deutschen” เป็นหนังสือที่น่าสนใจเพราะมีการศึกษาการใช้ภาษาจากการรวบรวมตัวบทที่มีผู้เขียนขึ้นจริงๆ ไม่ใช่ตัวบทที่แต่งขึ้นเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ หนังสือเล่มนี้จึงสามารถนำผู้อ่านให้ “เข้าถึง” ภาษาเยอรมันที่ใช้กันจริงๆ ในสังคมเยอรมัน ด้วยเหตุนี้หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับ ครู อาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ในการศึกษาภาษาเยอรมัน และใช้เป็นแนวทางในการเขียนตัวบทประเภทต่างๆในภาษาเยอรมัน อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดในการเรียนภาษาต่างประเทศ
